IV. VARIA

Sławomir Kałuziński

SKOK GENERACYJNY SIŁ ZBROJNYCH PAŃSTWA ŚRODKA. CHINY PRZYGOTOWUJĄ SIĘ DO ROZSZERZENIA SFERY WPŁYWÓW

Przemiany społeczne i gospodarcze jakie można zaobserwować w ostatnich dziesięcioleciach w ChRL spowodowały istotne zwiększenie potencjału ekonomicznego i wojskowego. Chiny aspirują do roli światowego mocarstwa. Odgrywają coraz większą rolę jako kreator nowego porządku światowego. Negują rolę USA jako gwaranta światowego pokoju i przedstawiają nowe inicjatywy mające na celu zmianę istniejącego stanu. Mimo zapewnień przewodniczącego Xi i kierownictwa KPCh o pokojowym rozwoju Chin coraz częściej słychać formułowane głosy i opinie o konieczności zmiany istniejącego porządku światowego¹. Chiny, szczególnie w ostatnich kilku latach są coraz bardziej asertywne i w swoich opiniach odważnie formułują wnioski oraz wręcz prowokują do zmiany istniejącego stanu rzeczy. Przypuszczam, że taka postawa w najbliższych latach będzie dominującą i nie wykluczam prowokacji, a wręcz interwencji zbrojnej, gdy Chiny stwierdzą, że ich interes narodowy jest zagrożony, np. w przypadku Tajwanu, Morza Południowochińskiego, Cieśniny Malakka, Kanału Sueskiego lub obywateli chińskich za granicą².

---

¹ 7 Xiangsham Forum, Pekin, 10–15.10.2016, *Kurs Operacyjno-Taktyczny, wykład inauguracyjny*, Akademia Obrony Narodowej ChALW, Changping, 17–29.10.2016.

² <https://www.brookings.edu/blog/order-from-chaos/2019/01/07/8-key-things-to-notice-from-xi-jinpings-new-year-speech-on-taiwan/>; <http://www.polska-azja.pl/p-behrendt-chiny>

Strategia aktywnej obrony

Państwo Środka odstąpiło od dotychczasowej doktryny „wojny ludowej”, gdzie broniło własnego terytorium na rzecz strategii „aktywnej obrony” – działania tam, gdzie jest zagrożony interes narodowy Chin. W przypadku marynarki wojennej (MW) oznacza to rezygnację ze statycznej obrony wybrzeża (MW wód przybrzeżnych – „brązowych wód”) na rzecz aktywnej obrony na wodach oceanicznych (MW Akwenów otwartych – „błękitnych wód”). W przypadku lotnictwa strategia obrony Morza Południowochińskiego obejmuje nie tylko rejon ograniczony zasięgiem samolotów, ale rozszerzona jest na cały region jako pierwsza linia obrony (wewnątrz tzw. linii dziewięciu kresek³). Druga tzw. linia obrony dla lotnictwa i marynarki wojennej wykracza daleko poza rejon przybrzeżny (bazy USA w Japonii, Guam, Filipiny), trzecia linia to najważniejsze rejony obejmujące główne szlaki morskie (Hawaje, wybrzeże Australii). Wg niektórych ekspertów obejmuje ona także szlaki i morza o zasięgu globalnym (Ocean Indyjski, Zatoka Perska, Morze Śródziemne i Róg Afryki). Teraz czekamy na kolejne rozszerzanie granic sfer wpływów Chin na inne kierunki i obszary zgodne z ich ambicjami bycia mocarstwem światowym. Chińskie władze konsekwentnie dążą do przekształcenia swoich sił morskich i powietrznych w dużą flotę oceaniczną i powietrzną zdolną wkrótce do wsparcia interesów tego państwa na wszystkich akwenach, gdzie one występują lub dopiero zaistnieją. Temu celowi służy coraz większa aktywność chińskich okrętów na akwenach oddalonych od kraju, budowa sieci baz wojskowych od Afryki aż do Chin (określana jako „sznur pereł”⁴) oraz bardzo dynamiczny rozwój własnej floty budowanej przez własne stocznie i zakłady

---

wzmaga-nacisk-na-tajwan/; Y. Sheng, *PLA training hard for potential conflict*, „Global Times”, 11.01.2018; <https://www.scmp.com/news/china/military/article/2180309/chinas-military-priorities-2019-boost-training-and-prepare-war>, „South China Morning Post” [dostęp: 2.01.2019].

³ *Nine dashline*, linia dziewięciu punktów, linia „krowiego języka” (kształtem przypomina ten organ) wyznaczona przez MSZ Chin Zhou Enlai w 1949 r. wyznaczająca zasięg spornych terenów i wód na Morzu Południowochińskim.

⁴ Obejmuje ona m.in. bazę morską w Sihanukville (Vietnam), budowę strategicznego korytarza wodnego przez Tajlandię (Kra Canal), Coco Island (Myanmar), Sittwe (Birma), Chittagong (Bangladesh), Hambantota (Sri Lanka), Marao (Malediwy), Gwadar (Pakistan), Al. Ah-dab (Irak), Lamu (Kenia), Sudan (Sudan), Doraleh (Dżibuti). Chiny podejmują działania także w innych regionach świata w celu modernizacji portów na potrzeby własnej marynarki handlowej, które mogą być wykorzystane także do celów wojskowych.

lotnicze w długich seriach⁵. Ambitny program reform w Chińskiej Armii Ludowo-Wyzwoleńczej (ChALW) wprowadzany przez rząd przewodniczącego Xi jest konsekwentnie i skutecznie realizowany. Wiele nowych programów zatwierdzonych w planie rozwoju Sił Zbrojnych ma w pełni zabezpieczone środki finansowe na ich realizację⁶. Modernizacja Chińskich Sił Zbrojnych postępuje szybciej niż eksperci przypuszczali. Najbardziej widoczny jest postęp głównie w rozwoju Sił Powietrznych oraz Marynarki Wojennej. Niektórzy z nich uważają, że USA muszą zwrócić większą uwagę na gwałtowny rozwój ChALW – bardziej niż na Rosję, która w ostatnim okresie zmniejszyła tempo rozwoju nowych konstrukcji oraz eksportu uzbrojenia (prawie 20%) i nie jest w stanie utrzymać tak szybkiego rozwoju zmodernizowanych i nowych konstrukcji jak Chiny⁷. Plany rozbudowy i rozwoju są realizowane z ogromnym zaangażowaniem oraz – co ważne – szybką i terminową realizacją poszczególnych projektów. Potwierdza to osiągnięcie wysokich umiejętności przez kadrę inżynierską oraz możliwości biur projektowych do realizacji samodzielnie wielu konstrukcji w bardzo krótkim czasie. Nie jest to możliwe w przypadku biur konstrukcyjnych w Europie, USA i Rosji, które praktycznie wszystkie projekty kończą z opóźnieniem niekiedy trwającym wiele lat (Eurofighter, A-400, F-22, SU-35, T-50). Szybka realizacja projektów – jak w przypadku chińskich biur projektowych – powoduje zwiększone ryzyko popełnienia błędu lub błędów, które często – jak pokazują doświadczenia innych państw – powodują katastrofy, a nawet zaniechanie dalszej budowy konstrukcji lub projektu. Chiny po otrzymaniu dużego wsparcia nowymi technologiami ze strony Rosji po 1990 r. oraz często zdobywania tych technologii metodami niekoniecznie uważanymi za zgodne z obowiązującymi zasadami prowadzenia biznesu lub – mówiąc wprost – ich kradzieży przeprowadzają zaawansowaną wymianę starych mo-

⁵ Budowa ok. 1000 samolotów Y 20, 500–700 samolotów J-20B, 100 J-20A, kilkadziesiąt H-20, 6/8 lotniskowców, kilkadziesiąt niszczycieli typu 052, 054, 055 różnych wersji i modernizacji, kilkanaście nowych poduszkowców Bizon dla piechoty morskiej zwiększającej swoje siły 5-krotnie, do 1000 UAV średniego i dalekiego zasięgu.

⁶ 1,9% GDP (2018) 1,11 trilliona RMB (175 billionów USD), wzrost o 8,1% – największy w okresie ostatnich 3 lat. SIPRI 2019, [www.sipri.org/sites/default/files/3_Data for all countries from 1988–2017 as a share of GDP.pdf](http://www.sipri.org/sites/default/files/3_Data%20for%20all%20countries%20from%201988%20to%202017%20as%20a%20share%20of%20GDP.pdf), China to increase 2018 defense budget by 8.1 percent – Xinhua | English.news.cn, www.xinhuanet.com [dostęp: 6.03.2018].

⁷ *Trends in international arms transfers, 2018 – Key Facts*, SIPRI Fact Sheet, 11.03.2019. *Changes in volume of major arm exports since 2009–13 by the ten largest exporters in 2014–18*, SIPRI Fact Sheet, 11.03.2019; *China expands its strategic airlift capability, prepare to expand its sphere of influence*, „South Front”, 4.03.2017.

deli uzbrojenia na głęboko zmodernizowane, a głównie nowe konstrukcje. Priorytet w tym zakresie mają lotnictwo (*People Liberation Army Air Force* – PLAAF) – bojowe, dalekiego zasięgu, rozpoznania i transportu strategicznego oraz marynarka wojenna (*People Liberation Army Navy* – PLAN) – lotniskowce, piechota morska i okręty podwodne⁸.

Nagły skok jakościowy w rozwoju lotnictwa Chin (PLAAF)

Aktualnie następuje rewolucyjna zmiana w chińskim lotnictwie – ilość sprzętu bojowego przechodzi bardzo szybko w jakość nieporównywalną do poprzednich okresów i dekad. Można ten okres nazwać wręcz przeskokiem rewolucyjnym. Dynamiczny rozwój chińskiego lotnictwa bojowego nastąpił w latach 50. ubiegłego wieku, gdy w jednostkach bojowych, znajdowało się ponad 2 tys. odrzutowych maszyn bojowych do czego doszło przy ogromnym wsparciu ZSRR (m.in. samoloty J-5 to Mig-17F, J-6 to Mig-19). Na początku lat 60. w wyniku wzajemnych napięć i animozji nagle przerwano dostawy nowej techniki lotniczej. Spowodowało to gwałtowną utratę efektywności i zdolności bojowych chińskiego lotnictwa, a głównie zapaść technologiczną w odniesieniu do reszty rozwiniętego świata. Kolejną konstrukcję J-7 (licencja Mig-21 F-13) uruchomiono w ChRL dopiero w końcu lat 70. Pierwszą samodzielną konstrukcję, uderzeniowy Q-5, opracowano na bazie Mig-19 na początku lat 80. Rozpoczęto prace nad ciężkim myśliwcem J-8, ale dopracowana wersja J-8II oblatana została dopiero w połowie lat 80. (w USA eksploatowano już w tym czasie F-16C/D, w ZSRR – Mig-29, SU-27). Szczególnie dotkliwym i ciągle nierozwiązanym problemem jest brak odpowiednich jednostek napędowych do nowych konstrukcji. Kopiowanie lub kradzieże technologii z innych⁹ rozwiązań oraz doświadczenia z eksploatacji nowej rosyjskiej techniki

⁸ L. Zen, *After heavy investment, China's next generation of weapons and military equipment nears readiness*, „South China Morning Post”, 23.12.2018; <https://www.scmp.com/news/china/military/article/2179198/after-heavy-investment-chinas-next-generation-weapons-and-military-equipment-nears-readiness>, Rupprecht; *Modern Chinese Warplanes: Chinese Naval Aviation – Aircraft and Units*, Houston 2018. s. 53.

⁹ J-20 jest oparty na technologii uzyskanej poprzez badanie szczątków amerykańskiego F-117 zestrzelonego nad Bośnią w 1999 r., który został prawdopodobnie pozyskany od Serbów będących w dobrych stosunkach z Chinami w tym okresie. Potwierdzać to może fakt, że w Muzeum Lotnictwa w Belgradzie są tylko fragmenty strąconego Nighthawka: fragment lewego skrzydła, wyrzucany fotel, radiostacja i owiewka. To niby spekulacje, ale kształt J-20 wpisuje się generalnie w kształt F-117.

(Su-27, Su-30, Su-35) spowodowało, że umiejętności konstruktorów i biur konstrukcyjnych uległy zdecydowanemu zwiększeniu. Pozwalają one na zaawansowaną modyfikację starszych konstrukcji (J-8, J-10, J-11, J-15), modernizację samolotów myśliwskich do czwartej generacji (J-10B TVS), prowadzić prace rozwojowe nad nowymi konstrukcjami piątej generacji (J-20, J-31) oraz także projektami myśliwców szóstej generacji (Ciemny Miecz – Dark Sword w wersji załogowej oraz bezpilotowej – ma być wprowadzony do produkcji najpóźniej do 2035 r.). Ośrodek w Shenyang po zapewnieniu przez kierownictwo Komunistycznej Partii Chin pełnego finansowania konstrukcji ponownie przyspieszył prace nad J-31. Zachodni analitycy twierdzą, że ta konstrukcja powstała głównie na podstawie wykradzionych z Departamentu Obrony plików dotyczących F-35 i znacznie przyspieszyła rozwój konstrukcji. Jako myśliwiec utrzymania przewagi w powietrzu ma konkurować z F-22 lub T-50. Wielu ekspertów wyraża opinię, że będzie to również przyszły myśliwiec pokładowy na lotniskowcach CV-18 i kolejnych wyposażonych w nowe katapulty typu EMALS/CATOBAR¹⁰.

W lotnictwie bombowym H-6 (120 samolotów) jest modernizowane do wersji H-6K (odpowiednik TU-22). Trwają prace nad nowym bombowcem w technologii stealth H-20 (o porównywalnych właściwościach z B2 Spirit i przyszłym B-21 Raider). Prace i próby realizowane przez *Aviation Industry Corporation of China* (AVIC) w *Xi'an Aircraft Industrial Corporation* mają być zakończone w 2025 roku. Wprowadzenie H-20 do służby spowoduje skokowy wzrost możliwości lotnictwa dalekiego zasięgu – działanie z baz lądowych bez uzupełniania paliwa w powietrzu poza drugą linię obrony. Ma być nosicielem broni jądrowej¹¹. Niektórzy specjaliści, głównie chińscy twierdzą, że będzie miał jeszcze możliwości rozpoznania oraz kierowania i kontroli jak F-35.

Opracowano nowe radary dla najnowszych samolotów (*Active Electronical Scanned Array* – AESA) typu KLJ-7A (J-10C, J-20), FC-1z firmy AVIC o zasięgu do 170 km (JF-17) i KLC-7 (do nowego samolotu wczesnego ostrzegania na lotniskowcach KJ-600). Zmodernizowano pociski rakietowe krótkiego zasięgu (PL-10-IIR) i zaprezentowano nowe pociski średniego (PL-12, CM-401) oraz

---

¹⁰ EMALS – *Electro Magnetic Launch System*, STOBAR – *Short Take-of But Arrested Recovery*, CATOBAR – *Catapult Assisted Take-of But Arrested Recovery*.

¹¹ Umożliwi to osiągnięcie przez Chiny pełnej triady nuklearnej – okręty podwodne z możliwością wyrzucania pocisków nuklearnych, rakiety balistyczne i bombowce strategiczne.

dalekiego zasięgu (PL-15 o zasięgu do 300 km, HD-1 z silnikiem strumieniowym o zasięgu 290 km oraz wersją morską, lądową i systemu OP tego pocisku)¹². Wraz z SU-35 jako jeden pakiet PLAAF zakupiły pociski Wypieł R-77-1 oraz rozważają zakup pocisków dalekiego zasięgu R-37M lub R-74M. Chiny modernizują i budują nowe wersje kierowanych pocisków rakietowych do zwalczania okrętów. CM-401, DF-21D, DF-26, HJ-12 (na eksport CM-302), C-802A, C-802B, CM-501X, CM-501XA, JK-2 to tylko niektóre z nich używane w PLA. Część z nich oferowana do sprzedaży w wersji eksportowej. PLA oficjalnie pokazała laser krótkiego zasięgu o mocy 30 KW służący do obrony powietrznej – CASIC LW-30.

Aktualnie ChRL w rozwoju samolotów bezpilotowych są drugim producentem – po USA – na świecie. Wing Loong I, Wing Loong II (GJ-2), CH-4, CH-5, WJ-700CASIC (ciężar 3,5 tony, długotrwałość lotu – ponad 20 godzin) wraz z pociskami AR-1, 1A, 1B, 1C, 1D i AR-1B są już na wyposażeniu PLA-AF, ale również są dobrym produktem eksportowym. 50% ceny za 75% możliwości bojowych wg norm zachodnich jest ważnym argumentem do ich zakupu i dobrą alternatywą dla państw, którym nie wystarcza środków finansowych na zakup droższego UAV od wiodących producentów w tym zakresie. Wersja CH-7 zbudowana przez CASC¹³ zaprezentowana na Air Show China 2018 w formie makiety naturalnych rozmiarów (rozpiętość 23 m, ciężar 13 ton, udźwig w komorze wewnętrznej – 2 tony) ma być kolejnym hitem eksportowym. Kształtem i rozmiarami przypomina wręcz X-47B Northrop Grumman. Pierwszy lot przewidywany jest w 2019 r.

Kiedy Chiny utrzymywały dobre stosunki z Rosją, wiele przestarzałych samolotów Tu-4 Bull (odwróconej technicznie kopii Boeinga B-29 Superfortress) przekazano Siłom Powietrznym Chin. Pierwsza próba stworzenia samolotu AWACS w Chinach polegała na zmodyfikowaniu jednego z samolotów Tu-4 Bull, ale nigdy nie wszedł on do służby. Pod koniec lat 90. Chińczycy próbowali pozyskać z Rosji Il-76, a następnie wyposażać go w Izraelu w system radarowy ELTA EL/M-2075 Phalcon. Jednakże pod presją USA, Izrael wycofał się z umowy w ostatniej chwili, a program odwołano. Następnie Chińczycy zwrócili się ponownie do Rosji i rozważali zakupienie do sześciu samolotów Il-76/Beriev A-50. Ta umowa utknęła w martwym punkcie, gdy Chińczycy zdali

¹² *Air Show China 2018: 'China Dream' air power and deterrence*, Defence Analysis Briefing, The International Institute for Strategic Studies, 15.11.2018.

¹³ CASC – *China Aerospace Science and Technology Corporation*.

sobie sprawę, że Rosjanie oferują im tylko wersję eksportową Beriev A-50Ah, o znacznie zmniejszonej zdolności i możliwościach. Jedynym rozwiązaniem pozostało zbudowanie własnego samolotu AWACS z wykorzystaniem skopionanej lub skradzionej technologii z innych krajów. Pomogła w tym oficjalna sprzedaż sześciu brytyjskich radarów Skymaster z Racal Co oraz jeden Argus firmy Marconi w połowie lat 90. (z likwidowanego programu NIMROD AEW), która spowodowała szybki wzrost jakości kolejnych budowanych radarów podobnego typu¹⁴.

Kolejnym chińskim samolotem AWACS był Shaanxi KJ-200 (Moth/Balance Bean) z pojedynczą „liniową”, elektronicznie sterowaną anteną radarową z liniowym układem faz, zamontowaną na kadłubie zmodernizowanego turbośmigłowego Shaanxi Y-8 (na licencji An-12) – podobnie jak w szwedzkich Saab 340 AEW&C Erieye. 3 czerwca 2006 r. jeden z tych samolotów rozbił się we wschodniej prowincji Anhui, gdzie zginęło czterdzieści osób, z których wielu uważano za ekspertów od elektroniki oraz inżynierów pokładowych. Chińczycy opracowali także Shaanxi Y-8 jako platformę ELINT – Shaanxi Y-8 (DZ). Samolot ten po raz pierwszy zaobserwowano latem 2004 r. w pobliżu Szanghaju. Platformę Shaanxi Y-8 wykorzystano jako podstawę do eksperymentalnej konfiguracji samolotu J-STARS – Y-8 SLAR. Y-8 był również podstawą do budowy wersji eksportowej AWACS dla Pakistanu – ZDK-03 z pierwszą anteną w formie „talerza” (dostarczono cztery sztuki w latach 2010–2011).

Samoloty wczesnego ostrzegania KJ-2000 Mainring to zmodyfikowany w Chinach rosyjski A-50/Il-76. Zabudowano nad kadłubem nowoczesny aktywny, skanowany fazowo radar AESA (w formie obrotowego „talerza” na bazie radaru Argus). Posiada największe możliwości zbierania, przesyłania informacji o sytuacji w powietrzu oraz na morzu, kontroli sytuacji powietrznej oraz przejęcia dowodzenia w przypadku obezwładnienia naziemnego stanowiska dowodzenia. Pierwsze próby w powietrzu zaobserwowano w 2005 r., a do linii wprowadzono w 2009 r.

Samolot KJ-500 Kuntzen jest jedną z najmłodszych konstrukcji trzeciej generacji systemu AEW (przyjęty na uzbrojenie we wrześniu 2015 r.). Zbudowany na bazie konstrukcji zmodernizowanego Y-8 (jako Y-9)¹⁵ z radarem

¹⁴ W dalszym ciągu są one użytkowane na Y-8J w siłach powietrznych PLAN oraz na KJ-2000.

¹⁵ Y-9 (klasy C-130J) od 2011 r. w PLA, 4 x silniki typu FWJ-6C z 6 śmigłami, wydłużone o 3 m skrzydła, zwiększony zasięg do 5700 km, długotrwałość lotu do 12 godz., ładunek

typu AESA (trzy anteny zamontowane w „talerzu” nad kadłubem samolotu) z nowym cyfrowym systemem przetwarzania i przesyłania informacji, systemem komunikacji satelitarnej oraz dwoma pasywnymi systemami nasłuchu elektronicznego, zasięgiem do 470 km. Wg ekspertów ma możliwość pracy jako powietrzne SD, obserwacji celów powietrznych na małych wysokościach, w technologii stealth oraz dodatkowo do 100 celów naziemnych i morskich.

Wkrótce KJ-600/H-600 – wersja AEW bazująca na lotniskowcu (projektowana przez Instytut 603 i produkowana przez AVIC XAIC¹⁶) rozpocznie próby w powietrzu i po wejściu trzeciego i kolejnych lotniskowców z katapultą EMALS/STOBAR/CATOBAR do służby w PLAN wzmocni system AEW. Według ekspertów będzie to praktycznie kopia E-2 z najnowszym radarem typu AESA – KLC 7 (pokazany na China Air Show 2018), który uzupełni możliwości dowodzenia w powietrzu oraz rozpoznania w zakresie obserwacji i wykrywania celów powietrznych na małych wysokościach, nad morzem, w technologii stealth oraz możliwości kierowania ogniem pocisków rakietowych wystrzeliwanych z lądu i morza na dalekie odległości.

Aktualnie cztery KJ-2000, dwanaście KJ-500 (docelowo 17 sztuk), jedenaście KJ-200/KJ-200A oraz w najbliższym czasie KJ-600 z lotniskowców (wstępnie 6 sztuk, docelowo około 20 sztuk) nowych i nowoczesnych samolotów systemu AWACS w Chinach w zakresie dowodzenia, kontroli i nadzoru przestrzeni powietrznej jest już poważną siłą wspomagającą i zabezpieczającą działania lotnictwa. Wg wielu ekspertów aktualnie przewyższają one samoloty AWACS w NATO oraz Rosji o jedną – dwie generacje¹⁷. Flota NATO AWACS ma być wymieniona na nową zgodnie z planem po 2035 r. Mimo prowadzenia częściowej modernizacji możliwości w zakresie dowodzenia, wykrywania i kontroli sił oraz środków naszych AWACS nie ulegnie zmianie. Dalsza rozbudowa chińskich sił wczesnego ostrzegania i alarmowania ze względu na potrzeby operacyjne oraz przyjęte kierunki działania przez kierownictwo KPCh jest tylko kwestią czasu.

– 25 ton, 102 żołnierzy, 76 ewakuowanych na noszach żołnierzy, ostatnie egzemplarze – możliwość uzupełniania paliwa w locie, wersje: Y-9LH – wojska lądowe, Y-9JB (GX-8) – walka elektroniczna i rozpoznanie, Y-9XZ (GX-10) – walki psychologicznej, Y9-G (GX-11) – walki radioelektronicznej.

¹⁶ AVIC Xi'an Aircraft Industry Company.

¹⁷ www.globalsecurity.org/military/world/china/kj-600.htm [dostęp: 21.01.2019]. *China's Eyes In The Sky: Special Report*, Indian Defence Review, *China AWACS System Seeks to Flush Out US Stealth Fighters*, China & Asia Pacific, 2.03.2014.

Nowe samoloty transportowe Y-20 Kunpeng (nazywane przez pilotów jako „*Chubby Girl*”) jest aktualnie największym budowanym samolotem transportowym na świecie (USA zakończyły produkcję C-17 w 2015 r.). Jest większy od Il-76, ale mniejszy od C-17 Globemaster. Zbudowany jako pierwszy samolot transportowy za pomocą technologii drukowania 3D, technologii MBD oraz ADT, które znacznie przyspieszyły proces produkcji i zmniejszyły jej koszty. Wprowadzone do linii w czerwcu 2016 r. są ważnym i istotnym elementem zwiększenia możliwości bojowych, głównie w zakresie transportu strategicznego. Krótki start (700 m) pozwala dostarczać żołnierzy i zaopatrzenie na Woody Island, Fierry Cross Reef, Mischief Reef lub Subi Reef. Inne zadania to transport strategiczny (4500 km z ładunkiem 66 ton, 7800 km z ładunkiem 40 ton), przewóz 300 żołnierzy lub zrzut 110 spadochroniarzy na odległość do 10 000 km, przewóz i zrzut dużych ładunków typu cargo. Ze względu na ograniczone możliwości realizacji tankowania samolotów w powietrzu (cztery Il-78, stare H-6) na bazie Y-20 rozpatrywana jest budowa latającej cysterny. Przy produkcji tak dużej serii (docelowo 1000 egzemplarzy) wkrótce powstaną inne warianty dostosowane do przyszłych potrzeb operacyjnych np. latającego szpitala, walki radioelektronicznej, AWACS itp. Może to być również dobra oferta eksportowa dla państw, które nie chcą lub nie mogą kupić podobnych samolotów od Rosji, a USA już zakończyła produkcję C-17.

Nowe i największe aktualnie wodnosamoloty AG-600 (wprowadzone do użytku w styczniu 2018 r., docelowo 17 sztuk), mimo zapotrzebowania przez sektor cywilny jako samolot głównie do operacji typu Search & Rescue (SAR), może być również wykorzystany przez PLA do dostarczenia zaopatrzenia dla mieszkańców lub żołnierzy na oddalonych wyspach na Morzu Południowochińskim.

Możliwości transportu strategicznego wzrosną w skali nieporównywalnej, gdy Chiny przejmą licencję budowy największego samolotu transportowego na świecie – ukraińskiego An-225 Mrija. W I fazie ma być dokończona budowa i modernizacja drugiego egzemplarza w zakładach w Kijowie (cyfrowa awionika i nowe silniki) i przeniesienie produkcji licencyjnej do Chin do zakładów *Airspace Industry Corporation of China* – AICC¹⁸. Zapotrzebowanie na wyjątkowe i specyficzne usługi transportowe przy użyciu tego samolotu (ładunki o masie do 250 ton, długości do 40 m, wysokości powyżej 4 m) jest

---

¹⁸ AICC to assemble two Antonow AN-225 aircraft at Chengdu and Shaanxi plants, „Asia Times”, 13.12.2017.

bardzo duże. Przewidywana jest jednocześnie zabudowa na kadłubie dodatkowych „koszy” umożliwiających przewóz ładunków niemieszczących się w ładowni. Jednocześnie możliwość wykorzystania tych samolotów do przetrzutu na odległość ponad 4500 km z pełnym ładunkiem jest ważnym wskaźnikiem w zakresie transportu strategicznego sił i środków bojowych w przypadku zagrożenia lub konfliktu. Wprawdzie po zapowiedziach podpisania kontraktu (30 sierpnia 2016 r.) powinny nastąpić kolejne działania związane z jego realizacją, ale od tego momentu brak jest widocznych działań w tym kierunku. Sugeruje to prawdopodobnie zaniechanie realizacji powyższej umowy z nieznanych powodów i czekanie na inny dogodny moment – zgodnie z chińską tradycją w celu uzyskania zamierzonego celu, czyli zdobycia planów konstrukcji lub zakupu licencji w celu rozbudowy transportu strategicznego.

Rosną obawy wobec możliwości Marynarki Wojennej Chin (PLAN)

Chiny posiadają plany rozwoju morskiej tarczy rakietowej oraz sił dalekomorskich zabezpieczających ich narodowe interesy na Pacyfiku i Oceanie Indyjskim, a w perspektywie również w skali globalnej¹⁹. Realizują ten cel poprzez coraz większą aktywność na wielu oddalonych akwenach oraz poprzez bardzo dynamiczny rozwój własnej floty praktycznie tylko poprzez budowę tych jednostek przez własne stocznie i w bardzo długich seriach. Proces ten trwa od początku bieżącego stulecia z dużą intensywnością i skutecznością²⁰. W ciągu ostatnich piętnastu lat Chińczycy zbudowali więcej korwet, fregat, niszczycieli i okrętów podwodnych niż Japonia, Indie oraz Korea Południowa razem wzięte. Łączny tonaż zwodowanych przez Pekin w ciągu ostatnich czterech lat okrętów wojennych jest większy niż całej francuskiej marynarki wojennej.

Z powodzeniem realizowany jest projekt niszczyciela 055 Nancang wg technologii stealth (wg USA ze względu na wielkość powinien być zaliczany do klasy krążownik). W stoczniach Jiangnan i Daljan zwodowano cztery egzemplarze, które są na wyposażeniu oraz próbach morskich – do służby wejdą w 2020 r., a kolejne cztery z nich są w budowie (docelowo dwanaście sztuk w wersji podstawowej, a po 2020 r. w zaawansowanej wersji 055A). Okręty

¹⁹ R. Joe, *Predicting the Chinese Navy of 2030*, „The Diplomat”, 15.02.2019.

²⁰ Chińskie stocznie w latach 2010–2018 wybudowały 24 niszczyciele (4 x 052C, 16 x 052D, 4 x 055A). Dla porównania w latach 1990–2010 wybudowały jedynie 10 niszczycieli, w tym tylko 2 x 052C z systemem typu AEGIS.

te będą wyposażone w nowe morskie systemy przeciwrakietowe HQ-26 oraz rakiety manewrujące o zasięgu 3500 km. Niszczyciele projekt 052D DDR z elementami technologii stealth porównywalne są z niszczycielami amerykańskimi klasy Arleigh Burke – aktualnie trzy z nich są już w służbie (docelowo będzie 25 sztuk), a później będą kontynuowane w udoskonalonej wersji 052E. Wersje 055A i 052E będą produkowane już z nowymi układami napędowymi częściowo lub całkowicie elektrycznymi. Możliwości powyższych stoczní to wybudowanie 3 x 052D/E oraz 2 x 055A niszczycieli w ciągu roku. Pozwoli to na osiągnięcie w 2030 r. następującej liczby niszczycieli w służbie: 40 x 7000 ton (052C/D/E) oraz 20 x 12 000 ton (055/A).

Fregaty raketowe typu 054A (4000 ton) – wybudowano i wprowadzono do służby 30 okrętów (sprawdziły się w operacjach antypirackich w Zatoce Adeńskiej). Jej następca – 054B nie został jeszcze wprowadzony do produkcji i są prowadzone dyskusje nad kontynuacją tej serii z nowym napędem (do 2030 r. można wybudować w stoczníach Huangpu i Hudong do 24 fregat projektu 054B) lub zwiększenia ilości budowanych niszczycieli klasy 7000 ton i 12 000 ton.

Korwety projektu 056/A aktualnie stanowią trzon marynarki wojennej Chin. Pierwszą wprowadzono do służby w 2012 r. a do tej pory zbudowano i oddano do użytku prawie 60 jednostek, czyli w tempie 9 jednostek rocznie (docelowo 64 jednostki)²¹.

Sytuacja z aktualnym stanem oraz planami budowy nowych okrętów podwodnych jest najmniej znaną przez ekspertów. Po dużych problemach w początkowym okresie rozwój nowych konstrukcji z pomocą rosyjskich specjalistów przyspieszył znacznie. Aktualnie eksperci oceniają, że PLAN posiada dwa–trzy starsze okręty podwodne projektu 091 SSN, sześć–dziewięć nowszych okrętów podwodnych projektu 093 SSN różnych wariantów, do pięciu okrętów podwodnych projektu 094 SSBN (po dwanaście pocisków balistycznych Julang 2) brak informacji o ilości użytkowanych starszych okrętów podwodnych projektu 092 SSBN²². Najnowsze konwencjonalne konstrukcje

²¹ <https://portalstoczníowy.pl/wiadomosci/chiny-zwodowano-50-korwete-type-056-dla-marynarki-wojennej/>; R. Joe, *Predicting the Chinese Navy of 2030*, „The Diplomat”, 15.01.2019.

²² SSN (Submersible Ship Nuclear – okręt podwodny o napędzie atomowym), SSBN (Submersible Ship Ballistic Nuclear – okręt podwodny o napędzie atomowym z pociskami balistycznymi), SSK (Submersible Ship Konventional – okręt podwodny o napędzie klasycznym); D. Majumdar, *China's Advanced Submarines Are 'Breaking Records'*, „The National Interest”, 26.06.2018.

to dwanaście okrętów podwodnych projektu 039A/B SSK, trzynaście okrętów podwodnych projektu 039 SSK oraz dwanaście klasy KILO SSK. Plany rozwoju nowych konstrukcji w budowanej stoczni w Huladao oraz modernizowanej w Bohai (*Bohai Heavy Industry Company* – BHIC) dla nowych okrętów z napędem atomowym wskazują, że wkrótce ich ilość i jakość znacznie wzrośnie. Nowe modele okrętów podwodnych projektu 095 SSN, 096 SSBN, 039C SSK wkrótce powinny wejść do produkcji. Ekspertci przewidują, że do 2030 r. stocznice są w stanie wyprodukować osiem okrętów SSN, trzy–cztery SSBN. Według ocen ekspertów PLAN posiada aktualnie 76–78 okrętów podwodnych różnych klas.

Plan rozwoju floty lotniskowców jest jednym z przyjętych priorytetów. Plan przewiduje utworzenie 6 LOGU (niektórzy eksperci twierdzą, że plan przewiduje utworzenie nawet 8 LOGU)²³. Jest to ogromny wysiłek intelektualny, techniczny i szkoleniowy. Wymaga budowy wielu urządzeń, wyposażenia i szkolenia praktycznie od początku. Program ten ma również wiele ograniczeń związanych z wykorzystywaniem urządzeń nie przystosowanych do aktualnych i przyszłych potrzeb. Rozwiązania wymaga opanowanie budowy nowych katapult elektro-magnetycznych (EMALS/CATOBAR), które pozwolą na wykorzystanie cięższych lub większych samolotów oraz zwiększenie ich taktycznego promienia działania (TPD) – i bazowaniem samolotów wczesnego ostrzegania – KJ-600 (AEW&C) dostosowanych do potrzeb lotniskowca. Bazy lotnicze w Wuhan oraz Huangdicun posiadają rozbudowaną infrastrukturę (łącznie z makietami o realnych wymiarach pokładu lotniskowca) do szkolenia personelu lotniczego i zabezpieczającego oraz do prowadzenia doświadczeń i eksperymentów w zakresie nowych rozwiązań. Aktualnie powrócono do dalszej realizacji projektu myśliwca piątej generacji Shenyang J-31 jako J-FX (PTD – 1250 km, z zbiornikami dodatkowymi ok. 2000 km, do 10 ton uzbrojenia, w tym ok. 4 ton w komorach wewnętrznych, wprowadzenie na uzbrojenie 2020–2022), który ma zastąpić J-15 jako myśliwiec pokładowy na kolejnych generacjach lotniskowców. Okręty podwodne o napędzie atomowym projektu 093G, 094 nie zabezpieczają potrzeb LOGU, ale w najbliższym czasie jest planowana budowa nowych okrętów projektu 095 (cztery sztuki), które uzupełnią ten brak. Nowy uniwersalny transportowiec projektu 901 jako pierwszy transportowiec może wejść w skład LOGU (aktualnie wybudowano

²³ LOGU – Lotniskowcowe Grupy Uderzeniowe.

dwa – docelowa ilość nie jest znana, ale specjaliści podkreślają, że *będą one wybudowane w ilości zabezpieczających potrzeby planowanych LOGU*).

W stoczni Hudong Zhongua budowane są okręty desantowe klasy LPD o wyporności 25 000 ton – wprowadzono na uzbrojenie sześć projektu 071 LPD, osiem aktualnie jest w produkcji i siedem w wyposażaniu. W 2019 r. oczekiwany jest nowy model – klasy LHD o wyporności 36 000 ton projekt 075 (po wyprodukowaniu trzech egzemplarzy prawdopodobnie będzie budowany większy model klasy LHD o wyporności 40 000 ton)²⁴. Do 2030 r. możliwości stoczni pozwalają na wybudowanie dwunastu okrętów desantowych klasy LPD oraz pięć–sześć LHD. Do tej floty należy doliczyć jeszcze okręty desantowe projektu 072A o wyporności 5000 ton – (siedemnaście), projektu 072 III (dziesięć) oraz siły piechoty morskiej, które jako jedyny rodzaj wojsk ulegnie pięciokrotnemu zwiększeniu (do 100 000 marynarzy).

Podsumowując, eksperci oceniają, że w 2030 r. w skład PLAN wejdzie:

- 16–20 niszczycieli projektu 055/A o wyporności 12 000 ton;
- 36–40 niszczycieli projektu 052D/E o wyporności 7000 ton;
- 40–50 fregat projektu 054A/B o wyporności 4000–5000 ton;
- około 60 SSK;
- około 16 lub więcej SSN;
- około osiem lub więcej SSBN;
- cztery (może pięć?) lotniskowców;
- osiem i więcej klasy LPD projektu 071 o wyporności 25 000 ton;
- trzy (może cztery) klasy LHD projektu 075 o wyporności 36 000 ton²⁵.

Do tej liczby należy doliczyć jeszcze 60 korwet projektu 056/A których produkcję już zakończono, 11 starych niszczycieli bez systemu AEGIS, 12 starszych fregat, 25–30 fregat projektu 072, 60 kutrów raketowych projektu 22.

Sumarycznie PLAN w 2030 r. będzie posiadała ok. 375 okrętów wojennych różnych klas. Dla porównania obecne plany modernizacji US Navy przewidują rozwój floty do ok. 355 okrętów wojennych w 2034 r.²⁶

²⁴ LPD – *Landing Platform Dock*, LHD – *Landing Helicopters Dock*.

²⁵ R. Joe, *Predicting the Chinese Navy of 2030*, „The Diplomat”, 15.01.2019.

²⁶ Ronald O’R, *Navy Force Structure and Shipbuilding Plans: Background and Issues for Congress*, Congressional Research Service Report – RL32665, <https://crsreports.congress.gov> [dostęp: 19.06.2019].

Co dalej – pokojowy rozwój czy hegemonia?

Stwierdzenie Mao Zedonga, że „siła polityczna wyrasta z lufy karabinu” jest ciągle aktualne. Tam, gdzie Chiny mają interesy polityczne i gospodarcze, tam obecna musi być ChALW. Celem trwającej obecnie transformacji Sił Zbrojnych Chin jest nie tylko utworzenie siły zdolnej do stawienia czoła nieprzyjacielowi w wojnie obronnej, ale także mogącej szybko i sprawnie prowadzić działania poza granicami swojego kraju zarówno w operacjach wojennych, jak i stabilizacyjnych. Siły Zbrojne w coraz większym stopniu swoim działaniem angażują się we wspieranie działań dyplomatycznych państwa. Chiny przez kanały dyplomatyczne przekazują intencje i zamiary pokojowe wobec wszystkich, jednakże przekaz idący z realnych działań świadczy o kontynuacji głębokiej modernizacji ChALW i umocnieniu ich pozycji na Morzu Południowochińskim oraz Rogu Afryki.

Siły Zbrojne Chin wręcz na naszych oczach ulegają szybkiemu przeobrażeniu. Mimo izolacji w zakresie dostępu do nowych technologii uzyskano je w różny sposób – podstępem, kradzieżą, przekupstwem²⁷. Mając ogromną nadwyżkę finansową w handlu z wszystkimi państwami inwestują w różne projekty mające na celu uzyskanie przewagi nad pozostałymi krajami i pretendowanie do roli supermocarstwa. Wzrasta również poczucie własnej wartości i asertywność wobec sąsiadów oraz ambicje zmiany istniejącego porządku światowego²⁸. Ambicjom są podporządkowane plany reform w różnych dziedzinach, a głównie w Siłach Zbrojnych, które mają umożliwić realizację tych planów. Zmiana struktury Sił Zbrojnych i ich wyposażenia jest realizowana konsekwentnie, kompleksowo i szybko z zapewnieniem pełnego finansowania zatwierdzonych projektów.

Wojska lądowe przechodzą gruntowną modernizację i transformację. ChALW coraz szybciej usuwa pozostałości organizacyjne z lat 50., kiedy to chińskie wojsko było wzorowane na sowieckim. W kwietniu 2017 r. oficjalnie ogłoszono nowe zmiany – na mocy reformy ogłoszonej w 2015 r. rozformowano pięć z osiemnastu korpusów armijnych. W połowie lipca 2017 r. ogło-

²⁷ B. Gertz, *China's Ukrainian jet engines*, „The Washington Time”, 15.08.2018; L. Laurenson, *Blocked Chinese takeover of Ukrainian aerospace firm no closer to being resolved*, „South China Morning Post”, 17.06.2018; F. Chen, *Ukrainian military expertise sought after by the PLA*, „Asia Time”, 28.12.2017.

²⁸ *China Expands its Strategic Air Lift Capability Prepare to Expand Its Sphere of Influence*, „South Front”, 4.03.2017.

szono, że dzięki dalszej transformacji wojska lądowe zostaną zmniejszone do nieco poniżej miliona żołnierzy. Jednocześnie prowadzona jest modernizacja techniczna i wprowadzanie nowych konstrukcji sprzętu bojowego do służby. Chiny zwiększają rozmiar swych sił piechoty morskiej z około 20 tys. żołnierzy do 100 tys. (sześć brygad, każda z pułkiem pancernym i dwoma batalionami desantowymi). Część z tych nowo tworzonych oddziałów Chiny najprawdopodobniej rozmieszczą poza granicami kraju, w tym w Pakistanie i Dżibuti.

W lotnictwie Pekin prowadzi prace nad odrzutowcami 5 generacji typu stealth J-20, J-31/FC-31. Część z tych samolotów będzie rozmieszczona na sztucznych wyspach, które od kilku lat Chińczycy budują na Morzu Południowochińskim. Chiny prowadzą także prace nad nowymi bombowcami strategicznymi H-20 (zasięg co najmniej 8 tys. kilometrów bez dodatkowego tankowania, w służbie od 2025 r.), raketami dalekiego zasięgu oraz rozbudowują transport strategiczny na niespotykaną skalę.

Marynarka wojenna przeszła w ostatnich latach bardzo głęboką metamorfozę. Ten rodzaj sił zbrojnych ma obecnie priorytet rozwoju. Aż do lat 90. podlegała ona wojskom lądowym, a jej rola była marginalna – okręty o rodowodzie zimnowojennym miały za zadanie ochronę strefy przybrzeżnej. Obecnie staje się siłą w pełni oceaniczną. Jednym z najważniejszych celów Marynarki Wojennej ChALW jest zabezpieczenie wszystkich szlaków morskich i handlowych (*pipeline for life*), nie tylko „jeziora Pekin” (jak Morze Południowochińskie w ostrzegawczym tonie swego czasu nazwał premier Japonii Shinzo Abe). Istotnym elementem rozwoju morskiego potencjału Chin, co ma dać zdolność do projekcji sił z dala od swych granic, jest budowa lotniskowców. Tak jak i w wielu innych elementach Chiny także w tym przypadku przyjęły sprawdzoną taktykę – najpierw oparto się na technologiach obcych, które skopiowano bądź rozwinięto.

Siły strategiczne (raketowe) również są przez ChALW modernizowane i będą powiększane. Szczególnie niepokoją chińskie prace nad siłami termojądrowymi o zasięgu międzykontynentalnym. W ciągu najbliższych lat Pekin wprowadzi do służby nowsze kołowe wyrzutnie rakiet balistycznych o oznaczeniu DF-41, z których każda ma po pięć głowic termojądrowych. Podobnie jak obecnie wykorzystywane DF-31A pięć nowych okrętów podwodnych typu 094 z 12 wielogłowicowymi raketami termojądrowymi JL2 są w stanie razić cele na terytorium Stanów Zjednoczonych.

ChALW prowadzi od połowy lat 60. prace nad technologiami antysateli-

tarnymi²⁹, które Pekin uznaje za efektywną broń asymetryczną w razie wojny z USA. Od tego czasu Chiny przeprowadziły szereg prób antysatelitarnych – atak tego typu będzie przeprowadzony z wykorzystaniem sieci teleinformatycznej (paraliż naziemnych stacji i satelitów) lub z wykorzystaniem rakiet wyrzeliwanych z Ziemi. Pekin testował również pozaatmosferyczną rakietę Dong Neng-3 – może ona najprawdopodobniej atakować obiekty na granicy orbity geosynchronicznej (około 30 tys. kilometrów nad Ziemią), co daje Chinom wyraźną przewagę nad USA, które nie posiadają takiej zdolności.

ChALW przykładą dużą rolę do wykorzystywania bezzałogowych statków powietrznych – BSP (do tysiąca egzemplarzy średniego i dalekiego zasięgu w nadchodzących latach), łączności i rozpoznania (C4ISR) oraz systemów satelitarnych. W zakres ten wchodzi również szeroko zakrojone działania w cyberprzestrzeni, na które składa się już nie tylko szpiegostwo gospodarcze, ale także operacje ofensywne (w strukturach ChALW służy kilkadziesiąt tysięcy informatyków, odpowiedzialnych za zadania w tej strefie).

By sprostać rosnącym aspiracjom politycznym Pekinu, a także by zapewnić ChALW odpowiednie siły i środki ChRL wydaje coraz więcej na zbrojenia – według oficjalnych danych za 2018 r. roczny budżet wojskowy to około 179 mld dolarów³⁰. Choć to nadal dużo mniej niż wydatki USA (około 639 mld dolarów) to pomijając różne koszty w obu państwach (zakup sprzętu, pensje itp.) i biorąc pod uwagę długofalowe trendy – USA wydają i będą wydawać coraz mniej, a Chiny coraz więcej. O skali chińskiego rozmachu świadczy fakt, że w 2018 r. wzrost wydatków na wojsko wyniósł według oficjalnych danych około 8%, co jest, mimo ponownych tendencji wzrostowych, jednym z najgorszym wyników od lat.

Przy takim tempie realizacji swoich planów Chiny mogą szybko wkroczyć do gry jako gracz, który w bezceremonialny sposób będzie zabezpieczał swoje ambicje i interesy narodowe. Jednym z ważnych problemów i przeszkód w realizacji takiej polityki w przypadku zaistnienia konfliktu o charakterze regionalnym lub globalnym jest... brak doświadczenia bojowego. Ostatni żołnierze, którzy brali udział w wojnie z Wietnamem w 1979 r. wkrótce odejdą ze służby. Brak doświadczenia bojowego w historii był głównym czynnikiem porażki armii niemieckiej w Afryce Północnej w 1943 r. W 1991 r. Irak posiadał

²⁹ Anti-Satellite – ASAT.

³⁰ *Military expenditure (% of GDP)*, SIPRI 2019, Yearbook: Armaments, Disarmament and International Security, <https://data.worldbank.org/indicator/MS.MIL.XPND.GD.ZS>.

doświadczenie bojowe w ośmioletniej wojnie z Iranem, ale stare wyposażenie, nieadekwatne struktury kierowania i dowodzenia, przestarzałe doktryny spowodowały, że nie był w stanie wykorzystać doświadczenia bojowego w wojnie z koalicją międzynarodową.

ChALW jest w trakcie dużych i głębokich zmian struktur organizacyjnych całej organizacji. Mimo tych zmian organizacyjnych, mających umożliwić funkcjonowanie w nowych warunkach najtrudniej do nowych warunków przystosują się ludzie, którzy muszą zmienić swoją... mentalność. Przypuszczam, że ten proces będzie jednym z najtrudniejszych, gdyż nawyki z poprzedniego okresu są bardzo trwałe, a proces zmiany i dostosowania do nowej sytuacji potrzebuje czasu (jedną, a nawet dwie dekady lub generacje). Kompilacja starej i najnowocześniejszej techniki bojowej na pewno powoduje wiele problemów w jej efektywnym wykorzystaniu. Dokumenty doktrynalne oraz taktyka działań muszą również ulec zmianie. Brak doświadczenia bojowego, umiejętności w zakresie prowadzenia działań połączonych rodzajów wojsk oraz jedynie teoretyczne rozpatrywanie problemu z naukowego punktu widzenia lub kopiowanie zdobytych dokumentów doktrynalnych nie spowoduje właściwych nawyków u żołnierzy. Również i inne państwa nie są skłonne podzielić się swoim doświadczeniem w tym zakresie z ChALW, gdyż obawiają się, że agresywna i coraz bardziej asertywna polityka Chin w wielu dziedzinach może później zwrócić się także przeciw nim.

SUMMARY

Key words: youth, prevention, addiction, psychoactive substances, family